

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

JÓKAI MÓR

Omul de aur

Traducere din limba maghiară și note de SEVER NORAN
Prefață de BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU

CORINT

Atunci când Jókai Mór, autor a șaptezeci de romane, susține că *Omul de aur* ar fi cel mai apropiat sufletului său, cititorul este îndreptățit să privească insistent această poveste, în strădania de a pricepe cum tocmai ea a ajuns să îndeplinească rolul de suprafață speculară, în care se reflectă personalitatea unui scriitor atât de prolific. Gândul ne duce la încheierea oarecum fericită a romanului, la faptul că destinul poate fi învins, că lumea poate fi părăsită fără a trece neapărat în moarte.

Am comite o greșală dacă am vedea preferința autorului pentru *Omul de aur* doar ca rezultat al identificării cu eroul cărții, Timár Mihály. Deși lumea „Omului de aur” capătă contur prin ochii acestuia, distanța dintre vocea naratorului și percepția personajului său devine considerabilă în momente de răscruce, atunci când evenimente pur narrative hotărâsc desfășurări de forțe în plan psihologic. Deși individ puternic, Timár Mihály nu este niciodată capabil de acțiune în afara unor determinări exterioare: avem aici un contrast foarte puternic între Timár cel din debutul cărții, căpitan de vas capabil de cele mai îndrăznețe acțiuni, de cele mai rapide și sigure hotărâri, și Timár omul de afaceri („Omul de aur”). Dacă primul este, în simplitatea sa (o simplitate rezultată din faptul că refuză întotdeauna să știe: cine sunt pasagerii navei sale, ce reprezintă încărcătura, de ce este urmărit de o corabie otomană etc.), un adevărat om de acțiune, cel de-al doilea Timár devine, în urma cunoașterii și a păcatului, om al reflecției, om al îndoielii, al chinului sufletesc. Dacă Timár întâiul este un personaj tipic romantismului inocent, Timár al doilea tinde să devină un personaj modern.

Schema ideatică a romanului este cât se poate de simplă: cunoașterea, asociată cu intrarea în lume, pe calea aurului, pervertește, sau, mai simplu și mai puțin sofisticat, aduce nefericirea. Orice lovitură

dată destinului printr-o înșelătorie, cât de mică, va atrage o pedeapsă din partea acestuia. Și poate că înșelătoria este factorul decisiv ce aduce romanul pur romantic pe calea realismului. Din titan, eroul romanului devine personaj. Un personaj schizoid, hăituit de amintirea „păcatului originar”, ce-și împarte viața în două. Afacerist necruțător, timp de jumătate de an își multiplică averea, suportând însă răceala unei soții care nu-l iubește, iar cealaltă jumătate a anului și-o petrece în Edenul Insulei Nimănu, acolo unde este iubit, dar minte pentru a nu pierde această dragoste.

Nepărăsind niciodată total stilemele romantice, Jókai Mór este un adept al grandiosului, al naturii sălbatice, al pornirilor sufletești desprinse din filonul *Sturm und Drang*-ului european. Descrierile ample pe care le închină naturii, în special în incipitul romanului, formează, în primul rând, fondul violent menit să accentueze „titanismul” eroului, în al doilea, au rolul unui element premonitiv, pastelat special pentru a anunța furtunile ce vor schimba caracterul personajului:

„Uriașul curent de aer, înghesuit între cele două ziduri, devine atât de capricios, încât seamănă cu vântul ce rătăcește pe străzile unui mare oraș; te izbește când din față, când din spate, izbucnește la fiecă cotitură din altă direcție, se potolește uneori parcă de tot, pentru ca pe neașteptate să se năpustească din nou, țâșnind dintr-o văgăună ca dintr-un ascunziș, apucă vasul, îi răsuțește cârma, dă de lucru tuturor sau trage în apă toți caii de remorcă legați de parâmbă; apoi se întoarce, împingând din spate cu o repeziciune atât de mare corabia pe care a prins-o, încât aceasta pare că plutește din josul apei; în fața vasului, valul se transformă în pulbere fină ca praful stârnit de vânt pe un drumeag de țară.

Iar concertul bisericesc răsună cu puteri înzecite, asemenea vuietului din ziua Judecării de Apoi, încât nu se mai aude strigătul de moarte al celui care se scufundă.”

Alegoria nu este una complicată, cum, de altfel, întreaga scriitură a lui Jókai Mór nu poate fi transformată de critică într-una sofisticată. La scriitorul maghiar, atât actul scrierii, cât și cel al lecturii par desprinse dintr-o vârstă a inocenței literare, când povestea este pur și simplu poveste, adică act magic, dar și act moralizator. În aceste condiții nu este de mirare că alegoria se instituie drept *forma mentis*: așa cum

furtuna are la cheremul ei corabia îndrăzneților, viața va supune capriciilor sale pe cel ce se încumetă să iasă din rând.

Pe scurt, povestea: Timár este angajat să ducă pe nava sa, de la Galați la Komárom, un negustor grec, împreună cu fiica sa și o importantă încărcătură de grâu. Pe drum au de înfruntat numeroase primejdii, printre care și pe aceea de a fi urmăriți de un echipaj otoman. Timár se simte puternic atras de fiica negustorului. Ni se dă de înțeles că aceasta, în afară de un profund respect, nu simte nimic față de eroul romanului. Aflând că identitatea îi va fi divulgată, negustorul se sinucide nu înainte de a-i mărturisi lui Timár că este, de fapt, vistiernicul Imperiului Otoman, „dat în urmărire” pentru a fi fugit cu bogățiile Porții, bogății pe care le-ar fi transformat în grâu. Îi încredințează fiica pentru a o duce în casa unui bun prieten, negustorul Brazovics. Ajuns la destinație, Timár își dă seama că speculantul Brazovics o transformă pe Timéa cea cu chip palid într-o servitoare. Își jură să o scoată din ghearele speculantului: soluția apare sub forma unui sac de grâu din încărcătură, în care vistiernicul ascunsese bijuterii de valoare o inestimabilă.

Este momentul rupturii, când Timár părăsește ordinea naturală și devine adevăratul Om de aur. Își însușește comoara Timéei, dar numai pentru a o salva, știind că ea ar fi pierdută dacă Brazovics ar afla vreodată. Așadar, justificat sau nu, la baza Omului de aur se află un păcat, lucru ce-l va chinui până la sfârșit. Timár e prezentat ca un erou plin de remușcări, de regrete disimulate prin grija pe care o poartă Timéei. Numai că aceasta — se putea altfel? — nu-l iubește. Îi va fi recunoscătoare și fidelă până la (falsa) moarte, dar va iubi pe altul. Milionarului Timár i se oferă însă o porțiță de salvare: va descoperi Insula Nimănu, loc desprins parcă din paginile lui Rousseau, unde Tereza și fiica ei, Noémi, trăiesc „departe de lumea dezlănțuită”, numai din ceea ce le oferă pământul. Noémi este reversul Timéei, lipsită de orice sofisticare, „copilul” perfect, crescut în natură, și cu darurile naturii. Aici banul nu are nicio valoare, așa că Omul de aur va trebui să se redefină, să redevină, pur și simplu, Omul. Iar acest lucru nu este posibil atâta timp cât minte, petrecând jumătate de an în lumea banului, iar jumătate în acest Eden regăsit. Salvarea va veni în urma înscenării propriei morți, ce-l va elibera de convenții și de latura sa socială: aici învinge din nou romantismul.

Timár și Noémi sunt nucleul ce va crea un adevărat falanster în Insula Nimănuî, Adam și Eva ai unui Eden neatins de păcat, tocmai pentru că fructul cunoașterii a fost deja consumat, digerat și... uitat. Numai cel ce a gustat din plin lumea, care a trecut prin vârtoarea furtunii descrise mai sus, doar acela își poate găsi cu adevărat liniștea, pare să spună Jókai Mór:

„— Pot să vă întreb cum vă numiți?

La aceste cuvinte, bătrânul parcă s-a înălțat, devenind cu un cap mai înalt; a ridicat mâna tremurândă și mi-a pus-o pe creștet. În clipa aceea mi s-a părut că odată, demult, tare demult, mâna aceasta se mai așezase pe creștetul meu, care pe-atunci era încă acoperit cu zulfii blonzi de copil, și parcă mi-am amintit că mai văzusem undeva chipul omului acela. Dar la întrebarea mea mi-a răspuns:

— Numele meu este «Nimeni».”

Finalul romanului nu aduce, cred eu, o rezolvare totală a problemei „proprietății și posesiunii”. Numele Tatălui (Timár ne este prezentat în cele din urmă drept patriarh al falansterului) imprimă dreptul celui mai vechi asupra pământului, fie doar și prin Nume (absența acestuia este doar iluzie). Cel ce aparent a renunțat la orice bun lumesc pentru a se retrage în Insula Nimănuî va deveni posesorul acesteia prin puterea magică a Numelui.

Dacă, de exemplu, romanul modern cultivă fantoma istoriei nemi-loase, iar Llosa pictează fără îndurare sfârșitul inevitabil al unui asemenea falanster, în *Războiul sfârșitului lumii*, privirea scriitorului romantic vede existența vieții fericite în Eden ca pe un sfârșit posibil al romanului. Este, parțial, consecința unei tipologii schematice a personajelor, la care adăugăm și o doză puternică de idealism.

Înrudit prin atmosferă cu romanticii de factură „gotică”, Jókai Mór aduce cu el elemente ale scriiturii „naive și sentimentale” ce diluează conținutul *hard* al întregului. Astfel, personajele sale, în afară de Timár, cel mai ambiguu, sunt caracterizate de o concepție maniheistă asupra caracterului uman. Avem de-a face fie cu Răul întrupat, fie cu Binele absolut. Personajele, de la Timéa (care *par delicatess*e își ratează viața), până la aventurierul Krisztyán Tódor (cel ce mimează schimbarea în bine pentru a-și putea surprinde adversarul, agent al destinului) se aliniază categoric de câte o parte a baricadei. Nuanțele nu prea încap în acest tip de roman, tocmai pentru a-și împlini funcția moralizatoare.

În virtutea caracterului invariabil, fiecare personaj își va urmări scopul cu tenacitate întreaga viață, chiar dacă lucrul acesta implică adoptarea unei măști bine confecționate, a unei minciuni păstrate toată viața.

Făcând parte din aceeași familie cu Dumas-fiul, cu Hoffman, Hugo, Sue, Mór păcătuiește prin acest schematism extrem al personajelor sale, prin cultivarea forțată a coincidenței (element important al literaturii „populare”), prin patetism, exces moralizator etc. Cu toate acestea, literatura sa readuce fiorul romantismului autentic (condimentat cu o doză de realism minor), ce face ca romanele de acest gen să nu fie uitate niciodată. Țin oarecum de prima tinerețe, de o inocență a lecturii pe care nu o mai capeți niciodată după ce ai trecut „pragul”. Însă îți rămân în memorie pentru totdeauna, tocmai pentru că vârsta inocenței sapă în tine regretele unei plecări fără posibilitate de întoarcere.

BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU

TABEL CRONOLOGIC

- 1825: 18 februarie. Se naște Jókai Mór, în orașul Komárom.
- 1836: Jókai, „copil de schimb” la Bratislava.
- 1837: Moare Jókai József, tatăl scriitorului.
- 1841–1842: Jókai Mór urmează cursurile colegiului din Pápa, unde face cunoștință cu Petöfi Sándor.
- 1843–1844: Jókai urmează cursurile școlii de drept de la Kecskemét. Întâlnește aici pe Petöfi. Scrie drama *Tânărul evreu*.
- 1844: Jókai se întoarce acasă la Komárom; lucrează la primul său roman.
- 1845: Jókai pleacă la Pesta; stagiou în biroul avocatului Molnár József. Publică nuvela *Insula Nepean*.
- 1846: Jókai obține diploma de avocat; publică fragmente din romanul *Zile de rând*.
- 1847: Jókai e redactor la revista *Imagini ale vieții*.
- 1848: Revoluție la Pesta. Jókai redactează *Proclamația*, ia parte la manifestații, vorbește la întruniri, ocupă o tipografie și publică *Proclamația*.
- 1850: Publică *Scene de revoluție și luptă din 1848–1849* (povestiri).
- 1853: Apar romanele *Carinus*, *Lumea turcească în Ungaria* și *Un nabab maghiar*.
- 1855: Apare *Din vremurile de demult ale maghiarilor* (roman).

- 1856: Publică *Zile triste* (roman); înființează revista umoristică *Nagy Tükör* („Oglinda mare”).
- 1858: Apar *Decameronul lui Jókai Mór* (100 nuvele), *Familia blestemată* (roman); înființează revista umoristică *Ustökös* („Cometa”).
- 1859: Apare povestea *Ultimul pașă din Buda*.
- 1860: Se publică volumul *Piese de teatru*.
- 1862: Apare romanul *Noul moșier*.
- 1864: Vede lumina tiparului romanul *Modele literare*.
- 1865: Apar *Pe când îmbătrânim* (roman) și *Albumul lui Karas Márton* (nuvele).
- 1870: Este publicat romanul *Diamantele negre*.
- 1872: Apar *Deasupra pământului și sub apă*; *Romanul veacului viitor și Omul de aur*.
- 1877: Se publică *Cetatea fără nume* (roman) și *Milton* (dramă).
- 1878: Apar *Focul grecesc* (povestiri) și *Un aventurier vestit* (roman).
- 1879: Apar romanele *Libertatea sub zăpadă* și *Robul Ráby*.
- 1881: Apare romanul *Cei care mor de două ori*.
- 1890: Jókai publică romanele *Femeia cu ochii ca marea* și *Săracii bogați*.
- 1892: Apar romanele *Fiul lui Rakóczi* și *Trandafirul galben*.
- 1904: Apare *Acolo unde banul nu-i Dumnezeu* (roman).
La 5 mai, Jókai Mór moare.

CORABIA SFANTA BARBARA

PORTILE DE FIER

UN LANȚ MUNTOS, despicat în două la mijloc, din vârful și până la temelie, pe o lungime de patru mile; de o parte și de alta ziduri de cremene ce se ridică vertical la înălțimi de 600 până la 3 000 de picioare, iar în mijloc, uriașul fluviu al lumii antice, Istrul — Dunărea.

Oare puhoiul de apă, prin greutatea lui, și-a tăiat această poartă, sau un foc izbucnit din adâncuri a despicat lanțul munților? Neptun sau Vulcan¹ este autorul? Sau și unul, și celălalt? E opera naturii! O minunăție ca asta nici omul cu mâini de fier al zilelor noastre, care imită natura, nu este în stare să făurească.

Soicile de mare împrăștiate pe vârful muntelui Frusca-Gora, fosilele din Peștera Veterani — fosile ale reptilelor ce au locuit cândva pe fundul mărilor — ne indică drept autor pe primul zeu, pe Neptun; despre celălalt zeu ne vorbesc stâncile de bazalt ale Detunatei; despre al treilea, despre omul cu mâini de fier, ne stau mărturie scobitura aceea lungă, tăiată în stâncă — șoseaua cu boltă, ruinele picioarelor unui uriaș pod de piatră, o placă comemorativă, sculptată în stâncă, aidoma unui basorelieu², și canalul lat de o sută de picioare din mijlocul albiei, canal tăiat anume pentru a putea să treacă vasele mai mari.

¹ În mitologia romană: Neptun, zeul mărilor, și Vulcan, zeul focului.

² Este vorba despre Tabula lui Traian (Tabula Traiana), placă memorială ridicată de împăratul Traian (53-117 d.H.) în cinstea victoriei romanilor în cel de Al Doilea Război Daco-Roman (105-106).

Porțile de Fier au o istorie de două mii de ani și numele lor este același în limba a patru popoare.

Parcă te apropii de un templu construit de uriași, un templu cu stâlpi și coloane formate de stânci înalte ca niște turnuri, pe marginile cărora se înalță figuri de coloși ciudați, pe care închipuirea i-aseamănă cu statuile unor sfinți; incinta acestui templu, lungă de patru mile, face mici cotituri sau își schimbă direcția dezvăluind privirilor alte temple, cu alte grupuri de ziduri și alte sculpturi miraculoase; într-un loc, zidul e neted ca granitul șlefuit, brăzdat de vine roșii și albe — slove mistice ale zeilor; în alt loc, poala muntelui e roș-ruginie, de parcă într-adevăr ar fi de fier; ici-colo, straturile oblice de granit dezvăluie parcă un îndrăzneț sistem de construcții folosit de titani; la cotitura următoare te întâmpină porticul unui templu gotic, cu turnuri înalte și ascuțite, cu stâlpi de bazalt zvelți și deși; în mijlocul peretelui fumuriu, ici-colo, licărește câte o pată galben-aurie, de parcă ar fi capacul chivotului legii; acolo înflorește sulful. Floarea de minereu. Dar zidurile sunt împodobite și cu flori vii; de muchiile și din crăpăturile stâncilor atârnă ghirlande verzi, ca niște coroane așezate de mâini pioase. E frunzișul brazilor și al arborilor uriași, a căror masă compactă și întunecată e smălțuită ici-colo de lanțul tufelor îngălbenite și înroșite de bruma toamnei.

Din când în când pereții aceștia dubli, nesfârșiți și amețitori, sunt tăiați de un defileu prin care privești într-un colț de rai ascuns, nelocuit de om. În întunericul defileului — întuneric ce dăinuie și în timpul zilei, deoarece printre pereții de stâncă umbra adâncă și mohorâtă nu se risipește — o asemenea vale scaldată în soare îți zîmbește ca o privesște de basm, în care pădurea de viță sălbatică cu boabe mici și roșii învăluie arborii pe care frunzele pestrițe îi acoperă ca un covor. Nu se vede nicio așezare omenească; în vale, bolborosind prin luminiș, curge un pârlăuș din care căprioarele sorb fără teamă apa de cleștar; la vărsarea în Dunăre, acesta se zvârle de pe stâncă întocmai ca un șuvoi de argint.

Mii și mii de oameni trec pe lângă valea aceasta și se întrebă: ce se ascunde oare în adâncul ei?

După câteva clipe, valea rămâne în urmă și te întâmpină altă priveliște, alt templu, mai mare decât cel pe care l-ai depășit, cu pereții mai amenințători; cele două ziduri se apropie atât de mult, încât distanța dintre ele este de abia 140 de stânjeni, iar înălțimea lor trece de 3 000 de picioare; stânca aceea care se ivește acolo sus e „Groapa lui Petru”, mormântul Sfântului Petru; în stânga și în dreapta se văd două statui uriașe cioplite în stâncă; sunt doi apostoli, tovarășii lui.

... Iar acolo jos, printre cele două ziduri, curge Dunărea în albia-i de piatră.

Când marele și bătrânul fluviu — obișnuit să curgă cu un calm maiestuos prin întinsa pustă maghiară, lăfăindu-se într-o albie lată de o mie de stânjeni, alintat de sălciile ce cresc pe maluri și se apleacă asupra-i, obișnuit să se reverse dând câte o raită prin câmpiile smălțate de flori și să stea de vorbă cu morile care psalmodiază abia auzit — simțindu-se dintr-odată înghesuit într-o strâmtoare stâncoasă care are abia 140 de stânjeni, o! cu ce furie sălbatică se repede s-o străpungă! Cei care au plutit pe fluviu până aici nu-l mai recunosc. Uriașul cărunt se transformă pe neașteptate într-un erou tânăr și aprig, iar valurile lui saltă și zburdă deasupra albiei stâncoase; din loc în loc, câte un grup uriaș de stânci se ridică în mijlocul albiei, ca un altar al groazei — așa e uriașul Babagai, coroana de stâncă a Cazanelor; dar fluviul asediază tot: cu o înverșunare de nedescris, își prăvălește apele peste stânci, formează vârtejuri adânci în spatele lor, sapă găvane fără fund în albia de cremene și-apoi se avântă la vale, tunând și plescăind peste treptele de piatră care se întind de-a curmezișul, de la o stâncă la alta.

În unele locuri, sfărâmând bariera care-i stă în cale, uriașul fluviu își răsfiră apele spumegânde peste stâncile fărâmițate; în alte locuri, izbindu-se de zidul de cremene al strâmtoării, sapă în adâncuri și își îngroapă apele veșnic spumegânde sub steiul ce se apleacă deasupra-i. Pe alocuri, în spatele stâncilor care se ațin zdravăn în calea șuvoaielor, fluviul a ridicat ostroave, noi formațiuni de pământ care nu pot fi găsite pe nicio hartă veche; aceste insule acoperite de arbuști și tufe sălbatice nu aparțin

niciunui stat; nici celui maghiar, nici celui turc, nici celui sârb; aici e țara nimănui, pământ în afara lumii și fără nume, unde nu există impozite și nu se cunosc stăpâni. În alte părți, fluviul a măcinat insulele și le-a înghițit cu tufe, cu păduri și cu colibe cu tot, ștergându-le de pe hartă.

Între Ogradina și Plavisovița¹ stâncile și ostroavele despart fluviul în mai multe brațe; aici apele lui se năpustesc cu o viteză de zece mii pe oră. Corăbierii trebuie să cunoască toate aceste brațe înguste, pentru că mâinile de fier ale omului n-au tăiat decât un singur canal în stâncă — prin care pot trece vasele mai mari. Pe lângă țarm se pot strecura doar corăbiile mici.

De-a lungul insulelor mai mărunte, printre îngustele brațe ale Dunării încâtușate, marea operă a naturii este întreruptă de construcții ciudate, făcute de mâna omului: două rânduri de piloni din bușteni groși, în formă de V, cu deschizătura căscată în josul apei. Acestea sunt capcanele pentru moruni. Oaspeții care vin tocmai din îndepărtata mare înoată în susul apei lăsându-și capul scărpinat de șuvoaie, din pricina paraziților care-i gâdilă și astfel ajung la capcană: deoarece nu le place să se întoarcă din drum, morunii se încăpățânează să înainteze în închisoarea care devine din ce în ce mai strâmtă, ajungând, în cele din urmă, la „morgă”, acolo de unde nu mai au nicio scăpare.

Chiar și glasul acestor locuri minunate e divin! E un huiet continuu, atotcuprinzător, atât de uniform, încât seamănă cu tăcerea, și atât de limpede, încât aduce a glas dumnezeiesc. Când uriașul fluviu se rostogolește peste mormanele de stânci biciuind pereții de piatră sau când bolborosește în vârtejuri, sau saltă

¹ În prima jumătate a secolului al XIX-lea, când se petrece acțiunea romanului *Omul de aur*, Banatul românesc se afla sub stăpânirea Imperiului Habsburgic, având, din 1778, administrație maghiară; Serbia era principat autonom (din 1815), sub suzeranitatea Turciei; Imperiul Otoman se întindea până la Dunăre, iar Ungaria făcea parte, ca și Transilvania, din Imperiul Habsburgic. Așadar, Dunărea în regiunea unde se desfășoară primele pagini din romanul de față, constituia hotarul dintre Țara Românească și apoi (de dincolo de Turnu Severin) dintre Imperiul Habsburgic și Imperiul Otoman cu Serbia.

peste treptele sonore ale cascadelor, iar ecoul face ca această neîntreruptă muzică a valurilor ce se zbat între cele două ziduri să atingă adevărate culmi de măreție, încât pare venită dintr-o altă lume — muzică de orgă, dangăte de clopot și tunete ce tălăzuiesc până departe — atunci omul amuțește, temându-se parcă să-și asculte propria voce în mijlocul acestor glasuri de tunet ale titanilor. Navigatorii comunică numai prin semne, deoarece credința pescarilor, plină de superstiții, nu îngăduie să vorbească în aceste locuri: primejdia care se simte plutind te îndeamnă să murmuri rugăciuni.

Și nu-i de mirare asemenea lucru, deoarece, trecând prin locurile acestea și văzând în jurul tău pereții întunecați, ai senzația că treci vâsbind printre zidurile propriului tău cavou.

Privești și mai sumbră atunci când izbucnește bora¹, spaima navigatorilor, stârnind furtuni aprige ce țin și câte o săptămână. Atunci nu se mai poate naviga pe Dunăre, nu mai poți răzbi prin Porțile de Fier.

Dacă ar fi numai un perete de stâncă, poate că acesta te-ar apăra împotriva vântului; dar uriașul curent de aer, înghesuit între cele două ziduri, devine atât de capricios, încât seamănă cu vântul ce rătăcește pe străzile unui mare oraș; te izbește când din față, când din spate, izbucnește la fiecă cotitură din altă direcție, se potolește uneori parcă de tot, pentru ca pe neașteptate să se năpustească din nou țâșnind dintr-o văgăună ca dintr-un ascunziș, apucă vasul, îi răsucescă cârma, dă de lucru tuturor sau trage în apă toți caii de remorcă legați de parâmbă; apoi se întoarce, împingând din spate cu o repeziciune atât de mare corabia pe care a prins-o, încât aceasta pare că plutește din josul apei; în fața vasului, valul se transformă în pulbere fină ca praful stârnit de vânt pe un drumeag de țară.

Iar concertul bisericesc răsună cu puteri înzecite, asemenea vuietului din ziua Judecării de Apoi, încât nu se mai aude strigătul de moarte al celui care se scufundă.

¹ Vânt violent, uscat și rece, care bate mai ales pe coastele de nord-est ale mărilor Adriatică și Neagră.